

Eesti vähemusrahvuste kultuurirühmade väärtushinnangutest

Ingrid Rüütel

Ettekanne põhineb läinud aastal eesti ja vähemusrahvaste folkloorirühmades läbi viidud ankeetküsitlusel, milles uuriti osalejate väärtushinnanguid ja rühmades osalemise motive. Ankeete jaotati Eesti vähemusrahvaste kultuuriseltside ühenduste kaudu. Vastas 133 osalejat 14-st vene rühmast ja 61 osalejat 9-st muude vähemusrahvaste kultuurirühmast, kes esindavad kokku 15 eri rahvust.

Kuigi kõik uurimuses saadud tulemused kehtivad vaid küsitletud kollektiivide, mitte eesti vähemusrahvaste kohta üldse, võib saadud andmetele tuginedes siiski teha ka mõned üldisemad järeldused.

Analüüs tõestas veel kord, et Eesti rahvastik ei jagune eestlasteks ja venekeelseks elanikkonnaks, vaid eestlasteks, venelasteks ja muudeks väiksemateks rahvusgruppideks.

Selle kinnituseks pole mitte üksnes eri rahvaste kultuuriseltside olemasolu, vaid ka erinevused venelaste ja muude vähemusrahvaste väärtushinnangutes ja folkloorirühmas osalemise motiivides ning uuritud rühmade jaotumine klasteranalüüsis kaheks selgesti eristuvaks grupeeringuks.

Sellele vaatamata ilmnes ka muude vähemuste venestumisprotsess. Enamik segaabielludest pärit lapsi, kelle üks vanem (siinses uurimuses isa) on venelane ja teine (ema) mingist muust rahvusest ning kes oskas määrata oma rahvuse, identifitseeris end venelasena. Ka mõned, kelle mõlemad vanemad olid mitte-venelased, peavad end venelasteks.

See on ka arusaadav, kuna nad käivad (on käinud) enamasti vene koolides ja nende suhtlemiskeskond on olnud põhiliselt venekeelne. Pealegi on paljud muudest rahvustest inimesed saanud juba Eestisse venekeelsetena ja ka nende kodune keel on vene keel.

Seetõttu pole ka ime, et peaaegu kõigis vene kultuuriseltsides tegutseb teiste rahvuste esindajaid, kuna vastupidine on üliharuldane. Erandiks on korea tantsu ansambel **Ariran**, kuhu kuulub paljudest rahvastest noori, keda ühendab huvi korea tantsu vastu.

Enamikus rühmades domineerivad naised. Suurem osa vastajatest on tööelised, noori on 15% ja eakaid 18%. Tööelised on suhteliselt eakad: domineerivad 40–60-aastased. Täiskasvanute seas on ülekaalus kesk- ja kõrgharidusega inimesed.

Ülekaalus on laulu-tantsurühmad, vokaalansambleid oli 5 ja instrumentaalansambleid üksainus.

Ankeetvastustes ilmnevad olulised erisused earühmade, aga samuti venelaste ja muude rahvaste hinnanguis.

Joonis 1

Ankeetküsitluses oli ette antud hulk väärtusi ja palutud märkida olulised. Võrreldes **earühmi** omavahel, selgus, et nii väärtushinnangute kui osalusmotiivide osas on enamasti lähedasemad tööeliste ja eakate hinnangud, kuna **noorte arvamused on radikaalselt kõrgemad või madalamad.**

Väärtushinnangutest oli märkimisprotsendilt kõigis earühmades esikohal *kodu ja perekond.*

Tööelised ja eakad hindavad noortest oluliselt kõrgemalt oma *rahvuskultuuri, traditsioone, erialatööd, kohuse- ja vastutustunnet;*

noored hindavad teistest oluliselt kõrgemalt *edukust, julgust, võimu, globaliseerumisvalmidust – maailmakodanikuks saamise soovi, sõpru, isikuvabadust, uuendusmeelsust;* madalamalt *rahvuskultuuri, sugulasi, traditsioone, erialatööd, kohusetunnet* jn.

Samuti küsiti, miks osaletakse omakultuuri rühmades. **Eakad ja tööelised** peavad noortega võrreldes olulisemaks *folklooritegevust – võimalust laulda, tantsida, musitseerida folkloorirühmas, ühist vaimsust, õpetatavat, lapsepõlvemälestusi;*

tööelised peavad noortest ja eakatest olulisemaks *oma rahvuskultuuri järjepidevuse säilitamist;*

noored aga *esinemist ning reisimise ja lisaraha teenimise võimalust.*

Klasteranalüüsi tulemusel jagunesid vähemusrahvaste rühmad väärtushinnangute ja osalusmotiivide poolest selgesti eristatavalt kaheks suureks grupeeringuks aga just **rahvuste**, mitte earühmade alusel.

Esimesse grupeeringusse kuuluvad omavahel küllaltki sarnaste väärtushinnangute ja motiividega vene rühmad, kuid ka nendega suhteliselt sarnased eri rahvuste noori ühendav korea tantsu ansambel **Ariran** ning ukrainlaste **Žurba**, kelle hoiakud on kahe grupeeringu vahepealsed.

Teise grupeeringu moodustavad muude rahvuste rühmad. Viimastest kujunenud grupeerung on hajusam, kuid vene rühmade omast selgesti eristuv. Nende seas eristuvad ülejäänutest märgatavalt ingerisooe memmede laulurühm **Mummot** ja noorte tšerkessitaride tantsurühm **Daaha**.

Rahvusgrupeeringute **väärtushinnangutes** oli olulisi erinevusi:

Joonis 2

vene rühmad pidasid teistest tähtsamaks enesearendamist, *tööd oma erialal ja loodust, mitte-vene rühmad oma rahvust, esivanemate austamist, kodu ja perekonda, edukust, kodupaika, sugulasi ja traditsioone*, seega valdavalt identiteediga seonduvaid väärtusi.

Rühmades osalemise motiivieelistustes ilmnisid järgmised olulised erisused:

vene rühmad pidasid olulisemaks *folklooritegevust*, rühmas *õpetatavat, rahvuskultuuri järjepidevust, eneseteostust, pingemaandust*,

mitte-vene rühmad soovisid *sidemeid kodukoha ja esivanemate maailmaga, lapsepõlvemälestusi, ühiseid ettevõtmisi*.

Seega **vene rühmadele** olid olulisemad **teadlik rahvuskultuuri hoidmine** ning **eneseteostuslikud** motiivid, **teistele** taas **rahvusliku ja kogukondliku identiteedi, päritolumaa ning omavahelise kommunikatsiooniga seonduv**.

Võrdlesin ka eesti ja teiste rahvaste folkloorirühmade liikmete väärtushinnanguid ja osalusmotiive. Vaid lühidalt üldised tulemused.

Võrreldes üksikute earühmade **väärtushinnanguid** rahvusgruppide lõikes, selgus, et omavahel **lähedasemaks osutusid eesti ja muude rahvaste noorte väärtushinnangud**,

kuna vene noored hindasid enamikku väärtusi teistega võrreldes madalamalt.

Võrreldes **tööealiste** väärtushinnanguid, selgus soovist, et enamikul juhtudel on **vene tööealiste väärtushinnangud eestlastele lähemad**, kuna muude rahvaste omad jäävad madalamale tasemele.

Eesti eakate väärtushinnangud olid taas enamikul juhtudel **lähedasemad muude rahvaste kui venelaste hinnangutele**.

Hoolimata omavahelistest erinevustest, **erinevad muude rahvaste esindajad venelastest** eeskätt selle poolest, et **hindavad kõrgemalt identiteediga seotud väärtusi** (*oma rahvus, esivanemate austamine, kodupaik, traditsioonid*) ja **kultuuri järjepidevusega** seonduvaid rühmas osalemise motiive (*sidemed kodukoha ja esivanemate maailmaga, lapsepõlvemälestused*). Eestlased on nendelt tunnustelt lähemad viimastele.

Joonised

Eestlasi ja venelasi lähendavad soovist enam tööga ja eneseteostusega seotud väärtused ja motiivid, mida hinnatakse muudest rahvustest enam.

Ent **kõigile on ühised** esmased eelistused – **kodu ja perekond kui olulisim väärtus ning soov viljeleda oma rahva kultuuri** – laulda, tantsida oma kultuurirühmas kui selles osalemise peamine motiiv.

Ankeedi lõpus palusin vabalt vastata küsimusele, kas ja milleks vajatakse pärimuskultuuri tänapäeval ning põhjendada, mida selle säilitamiseks ja edendamiseks Eestis teha tuleks. Valdav osa arvamustest olid eesti rühmade vastustega üllatavalt sarnased.

Vähemusrühmade liikmed rõhutasid samuti vajadust tunda oma juuri ning üldine arvamus oli ka, et oma kultuuritraditsioone tuleb edasi anda noortele, et säiliks kultuuri järjepidevus.

40-aastane ukrainlane: "Ühiskonna edukaks arenguks on oluline põlvkondadevaheline side rahvuskultuuri kaudu."

15-aastane tšerkessitar väidab, et iga rahvas peab säilitama oma keele, kultuuri ja traditsioonid, ning 27-aastane moldaavlanna lisab: "Soovin, et mu lapsed tunneksid end ka Eestis moldaavlastena!"

61-aastane ingerisoomlane kirjutab: "Igal rahvusel on oma osa maailmas. Selle rahvuse säilitamine on võimalik vaid oma kultuuri hoidmisega, kaitsmisega ja edasiarendamisega. Folklooril on üliväga tähtis osa selles".

Mitmed vastajad leiavad, et inimene peab tundma eri rahvusi ja kultuure, kultuurierisused teevad maailma mitmekesiseks, rikkamaks ja huvitavaks. Nagu eestlased, nii leidsid teisedki rahvad, et oma rahvuskultuuri tundmine aitab paremini mõista ka teisi rahvaid ja kultuure.

Uue aspektina tõuseb esile oma kultuuri säilitamise vajadus selleks, et säiliks side kodumaaga (seda rõhutas mitu noort valgevenelast) ning et mitte unustada oma kodumaad ja esivanemaid võõras keskkonnas.

44-aastane grusiinlane: "Meie rahva traditsioonid on osa meie kodumaast, mida me ei tohi unustada."

Samuti nagu eestlased, leiavad vähemusrahvaste folkloorirühmade liikmedki, et pärimuskultuur on ilus ja huvitav, see arendab vaimsust, teeb inimese paremaks ja haritumaks, targemaks ja rikkamaks. Ühtlasi arendab sellega tegelemine isiksust, tema intellekti.

Õeldakse, et see seondub inimese sügavama minaga, on osa inimese eneseteadvusest, tekitab rahvuslikku uhkust. Pärimuskultuur on rahva ühine rikkus, aitab hoida rahvuslikku identiteeti.

Mõned vastajad juhtisid tähelepanu amerikaniseerumise ohule ning leidsid, et rahvakultuur on vajalik vahend ameerikaliku massikultuuri tõkestamiseks ja kultuurilise omapära säilitamiseks. Seegi aspekt tuli esile ka eestlaste vastuses.

Mida teha rahvaste kultuuritraditsioonide säilitamiseks

Omakultuuri hoidmise alusena märgitakse emakeele rolli. Kui aga väiksemad rahvusgrupid rõhutasid vajadust kõnelda emakeelt kodus ja arendada pühapäevakoole, siis mitmed venelased nõudsid omakeelset haridust kõigil astmetel. Mindi kuni poliitiliste nõudmisteni: vene keel teiseks riigikeeleks, sest venelasi on Eestis palju! Nii radikaalne nõue esines küll vaid kahel vastanul.

Väiksemate rahvaste esindajad (moldaavlased, tšerkessid) soovisid oma keele ja kultuuri säilitamisel oluliseks sidemeid kodumaa ning seal elavate sugulastega, keda tuleks sagedamini külastada. Venelastel see teema praktiliselt puudus. Sama ilmes ka väärtushinnangute võrdluses.

Nagu eestlased, nii arvasid teisedki rahvad, et pärimuskultuuri tuleb lastele tutvustada juba varases eas – kodus, lasteaias, koolis. Tuleb õpetada praktilisi oskusi (rahvalaule, -muusikat, -tantse), aga ka rääkida kultuurist ja luua lastele kultuurne keskkond.

Lapsi tuleb viia ka kontsertidele ja muudele üritustele, suunata harrastusringidesse. Arvatakse, et noorsooprobleemid vähenevad, kui noori kultuuri juurde suunata.

Kuigi ka eestlased rõhutasid austust kõigi rahvaste kultuuride vastu, tõsteti vähemusrühmades olulisena eriti esile just tolerantsi. Leiti, et juba lapseast peale tuleb inimestesse sisendada tolerantsust ja austust eri rahvaste ja kultuuride suhtes. Mõned märkisid ka vajadust tunda eesti keelt ja kultuuri.

Nagu eesti folkloorirühmade liikmed, leiavad vähemusrahvaste kultuuri harrastajadki, et ühiskond peaks rahvakultuuri enam väärtustama: riik peaks rahvuskultuure enam toetama nii rahaliselt kui moraalselt, tuleks organiseerida ja toetada seltse ja taidlusrühmi, korraldada rahvuskultuuride festivale ja muid pidustusi, samuti tuleks luua organisatsioone rahvuskultuuride arendamiseks.

Nagu eesti rühmades, nii peeti ka teiste rahvaste puhul oluliseks teavitust ja propagandat, sealhulgas massimeedias: rahvuskultuuride üritusi tuleks enam propageerida, enam teavitada neist rahvast, organiseerida kohtumisi eri rahvusrühmade vahel, tutvustada raadios ja televisioonis.

Paljud vastajad rõhutasid tõhusama riikliku finantseerimise vajadust, mis oli tähelepanu keskmes ka eesti rühmadel. Rõhutatakse nii rahvakultuurikeskuste kui ka organisatsioonide ja ringide toetamist ning ringijuhtidele suuremaid palku.

Sealjuures tundub, et enamus ei tea, et ka eesti rahvakultuur on meie riigis põhiliselt omavalitsuste õlgadel. Suuremad ja jõukamad omavalitsused (nagu Tallinn, Maardu jt), kus vähemusrühmad arvukamad, toetavad nende kollektiive ja üritusi, väiksematel ei jätku selleks tihti raha.

Kui eesti rühmades tõusis olulisena üles rahvakultuuri õpetajate ja ringijuhtide koolituse probleem, siis siin seda teemat ei tõstatatud. Samuti jäi tahaplaanile isiksuse roll. Enam toetust oodati just riigilt ja ühiskonnalt. Erandid siiski leidsid.

Nii arvasid valgevene ansambli Ljanok liikmed, et inimesed peaksid ka ise olema aktiivsed, teadvustama, mis neile oluline on, ning kaasama enam ka teisi.

65-aastane Sevastopoolist pärit naine (rahvus märkimata) aga summeerib: "Kultuuri alal tuleb vähem lobiseda ja rohkem tööd teha – ausalt, professionaalselt ja kasuhimuta – kõik ülejäänud on ebaoluline."

Ning 14-aastane vene-valgevene segaperekonnast pärit noormees usub: "Midagi pole vaja muuta. Kõik on niigi hästi."